



71
72
73
74
75
76
77
78



1775

41. Vreesing, Jacobus Fridericus: Origines juris
eligendi et praedelibandi principum Electorum
S. R. I.
42. Kindius, Jo. Adamus Theophilus: De feudis feminariis
43. Kozłowski, Stanislaus Nalecz: De re nummaria Pola-
niae ante Vincentium et Casimirum M. reges.
44. Puetmannus, Joannes Ludovicus Ernestus, Sec. juris. privatus.
cellarius: De rebus ac jure per bonorum cessio-
nem ad creditores hanc transcurrentibus: Programma,
quo sollemniter inaugurata Curia Francisci Boe-
sthenis, indit.
45. Puetmannus, Joannes Ludovicus Ernestus: Observationum
juris Germanici specimen I.
46. Puetmannus, Joannes Ludovicus Ernestus: De causis
nonnullis adulterii poenam mitigandi spiritus
47. Ran, Christianus: De actione depositi adversus
heredem possessoris
48. Ran, Christianus: De querela inofficiosa donationis

1775

49. Ran, Amibianus: Sacrosanctis juris civilis ad l. 31 § 1

.d. depositi vel contra.

50. Sarsorius, Fredericus Guilielmus Carolus: De bonorum
possessione, quam contra tabulas parentum heredi
agnoscunt.

51. Schaff, Augustus Fredericus: Specimen juris digestorum
ad tit. de justitia et jure.

52. Schaff, Augustus Fredericus: De facto usus

53. Seeger, Joh. Theophilus: Archimareschaller imperii
aeneatorum patronus et jurea.

54. Winckel, Carolus Fredericus: Super decreto in alienan-
dis rebus minorum interponendo

55. Zellerus, Frid. Gollub: De usu actionis recepto quoad
mores hodiernos

56. Zellerus, Frid. Gollub: Utrum testator cautionem fidei-
commissariam remittere possit?

57. Zellerus, Frid. Gollub: An detus depositum irregulare?

1775

58. Gallenus, Frid Gallit : An detur praesumptio
juris et de jure .?

59. Gallenus, Frid. Gallit : Quando depositarius com-
petat jus retentionis in deposito?

60. Gallenus, Frid Gallit : De eo, quod justum est circa
denationem a debitore ante concursum mutuum factam

1777
1. Januar
2. Januar
3. Januar
4. Januar
5. Januar
6. Januar
7. Januar
8. Januar
9. Januar
10. Januar
11. Januar
12. Januar
13. Januar
14. Januar
15. Januar
16. Januar
17. Januar
18. Januar
19. Januar
20. Januar
21. Januar
22. Januar
23. Januar
24. Januar
25. Januar
26. Januar
27. Januar
28. Januar
29. Januar
30. Januar







9005.

177543

DE
RE NUMMARIA POLONIAE
ANTE
VENCESLAVM ET CASIMIRVM M.
REGES.

AVCTORITATE
ORDINIS PHILOSOPHORVM AMPLISSIMI
DISPVAT

M. STANISLAVS NAŁĘCZ
MOSZCZENSKI

RESPONDENTE
CASPARO GVILIELMO HOFFMANNO
SMIEGLENSI POLONO
PHILOSOPHIAE ET S. S. THEOLOGIAE
STVDIOSO

AD D. XXI. OCTOBR. MDCCLXXV.

LIPSIAE,
EX OFFICINA BREITKOPFIA.

RE NUMMARIARIA POLONIÆ

VENUESIAM ET CASIMIRVM M

AUCTORITATE

ORDINIS PHILOSOPHORVM ANTISSIMI

DISPVTA

M. STANISLAVS NALBON

MOSSCENSIS

RESPONDENTE

CASPARO GYMLIELMHOFFMANNO

SMILONENSIS

PHILOSOPHVS ET THEOLOGVS

ALUMNO

AD D. XXI OCTOB. MDCCCLXXV

LIT. ST. P.

EX OFFICINA BRESLAVIENSIS





DE
RE NUMMARIA POLONIAE
ANTE VENCESLAVM ET CASIMIRVM M.
REGES.



entium historias qui scribere aggrediuntur, opus suscipiunt varium, multiplex, et periculi plenum. Sumunt partes, omni studio indagandi rerum tam quae fuerant gestae, quam quae extiterant, veritatem, atque ideo cauendi simul, ne quid falsum, fabulosum et a cerebro narrantium profectum, ne diuinatione, aut coniectura sua tale quid prodant memoriae, quod ipsi principes et populi, si eis ad vitam redire liceret, mendacii accusent. Cum quanta Scriptorum ignominia non raro accidit, vt Heroes qui saepe viui suas coguntur res gestas legere, aliud notent gestum non fuisse; aliud ipsum Historicum effinxisse; in alio eum fidem inconsiderate adhibuisse, neque satis diligentem in indagando fuisse conquerantur. Contigit hoc certe illi Scriptori qui Christinae Reginae Sueciae res praeclarissimas, ipsa adhuc viuente, mandauit literis, eos profecto non tulit quos sperauerat honores, sed a Regina saepe negligentiae, commenti, et malae fidei reprehensus, a posteritate legitur. Complures a Heroes et gentes si viuerent, idem facerent rerum suarum Scriptoribus; maxime vero illi tam seueris censoribus essent digni, qui compendia scribunt historiarum; qui populorum mores, ritus, opes, regionum situs et naturas, literis mandare audent. Nam imprimis compendiorum hoc proprium est, vt plurima sint omittenda,

pauca eaque praecipua non tam referenda, quam per summa capita leuiter attingenda, in quo errandi praesentissimum est periculum. In scriptis huiusmodi nihil narratur integrum, mentio tantum nonnullarum rerum iniicitur. Iam libelli tales in eo tantum sunt utiles, vel quod his versandis ad vberiore praeparantur lectionem eorum animi, qui historiarum studiis initiantur; vel quod eorum, qui iam ingentia et proluxa Historiarum volumina perlegissent, memoria aliquantum iuuetur. Hinc fit, vt Scriptoribus Compendiorum illi sint multo peiores, qui populorum gesta ita discunt, vt compendiis et breuiariis contenti tantquam riuulis, ad ipsos historiarum fontes non accedant. Descripti vero gentium mores, potentia, copiae, religiones, aera-ria, res nummaria, sunt certe longe pulcherrima, vtilissima atque praecipua pars historiae, ac quasi sanguis et succus; sed qui talia scribunt opuscula, debent, vt de posteritate, cui earum rerum memoriam transmittunt, bene mereantur, operam dare, imo nihil intentatum relinquere, quo res proferant certo comper-
tas et exploratas. Ipsam, qua se praeditos sentiunt, rerum cognitionem iterum atque iterum probent et spectent tanquam nummos oportet, eorum quae audiunt, vident et legunt, fidem explorent; neque parui faciant ea, quae minoris esse momenti videntur: neque enim eo ipso sunt huiusmodi. Procul dubio quia haec cura olim non fuit adhibita, propterea nullam partem historiae plerarumque gentium, praesertim praesertim praesertim, tam negligenter, quam rem nummariam, tractatam fuisse, aut potius non fuisse scriptam notum est eruditiss. Commune hoc vitium etiam Polonicarum rerum Scriptores vel celeberrimi, cum caeteris habent. Merito, eorum princeps Cromerus atque cum eo Salomon Neugebauer a Cadano, Guagnin, Starowolski et alii, ille in sua Poloniae descriptione, hi in chronicis et compendiis, hoc nomine accusantur.

Primus, cui Starouolscius et caeteri assentiuntur, propriam pecuniam non habuisse Polonos vsque ad Calimirus Magnum, sed externis iisque modicis, maxime vero Bohemicis dicit vsos fuisse. Starouolscius etiam signasse aurum primum Sigismundum senem

senem cum Cromero affirmat. Reliqui hunc errorem, qui in Cromero, quem rerum Polonicarum fuisse studiosissimum putes, perquam mirus est, suis compendiis, quae saepius quam ipsa Cromeri descriptio manibus teruntur, latius diuulgarunt: hi ignorantiam suam prodiderunt: illi labem sibi contraxerunt negligentiae. Totam rem hac dissertatione tractare, et quantum satis est, exponere constitui, ut nobilissima haec pars historiae polonae non tam illustretur, quam per incitiam omissa, in suum locum restituitur.

A Cromero incipio, qui rem Poloniae nummariam ^(a) ita describere orditur: „In magna rerum copia, ut sit, maior aliquanto fuit superioribus temporibus, quam nunc est, argenti et auri, reique nummariae penuria, praesertim cum auri et argenti *metalla nulla* extarent, et minus notae essent nostris maioribus transmarinae merces. *Neque proprium habebant* nummum Poloni, sed externis et maxime Bohemicis usi sunt aliquandiu. Caepit deinde ante ducentos, ni fallor, annos, a Casimiro Magno rege, aes et argentum signari ad exemplum Bohemorum; aureos vero nummos primus omnium Sigismundus Rex huius Sigismundi Augusti pater nostra memoria signavit bonitate et pondere Hungaricorum.„ Totam fere istam narrationem, si partes singulae discutiantur, et iusto examine librentur, apparebit esse quendam falsarum opinionum cincinum: verum haec quae mox dicemus, falsi eam non obscure neque incerto arguent.

Cromero adiungo illos, quos Sarnicki reprehendit; Ait autem, „quomodo aliqui dicant pecuniam ante Venceslai II Bohemiae regis tempora incognitam fuisse Polonis, - - et alibi; Ferunt ante Venceslaum I signato auro atque argento Polonos in emendis rebus minime usus fuisse, sed tantum permutationem rerum usurpasse. De inopia certe et nummo Polonico ex *pellibus aspergillorum* nescio quid Poeta Ianicius et alii tradiderunt, quibus ego conquerentibus de tanta inopia veterum non possum assentiri.„ Iam isti et Poeta Ianicius refutantur satis a supra citato Cromero,

(a) Pag. 108 edit. Lugd. Batav. 1642 tit. Res Nummaria Poloniae.



mero, qui Polonis aequior, externam, praecipue vero Bohemicam pecuniam eis largitur, quamvis propriam abiudicet. Itaque nihil mihi est cum istis prorsus ignaris rerum patriarum. Ipsi indicarunt, nunquam se vllas Historias polonas praesertim scriptas euoluisse, aut euoluere voluisse. Satius duco, quod ipsa rerum series postulat, Cromeri narrationem confutare. Non inficior adhuc inquirendum esse tempus, quo Poloni auri atque argenti fodinas in locis pluribus habere caeperint, licet eadem Casimiro Magno tribuantur, sed aes ab eodem signatum fuisse, prorsus falsum est. Polonicos aureos *grossos*, prope ad finem seculi decimi quinti extitisse Sovinskius testatur, prolatis documentis scriptis et nummis: aereos vero nummos Rex Ioannes Casimirus, Boratinio vsus quodam monetario, primus percussit.

Sequitur iam istud, proprium nummum Polonos non habuisse, sed fuisse vsos externis, maxime Bohemicis. Historia Polonorum, in qua Cromer tantopere fuit versatus, ostendit omnino id esse a vero alienum. Nam primum, nullus Scriptor prodidit Bohemorum pecuniam fuisse in Polonia, ante Regem Bohemiae Venceslaum I, qui cum iniuria Vladislai Loktek occupauerat Poloniae regnum, circa annum tercentesimum supra millesimum; si in Polonis Regibus numerandus, decimus quintus fuit rex post Casimirum I, qui ducentis sexaginta ante Venceslaum annis regnavit, et ante cuius regnum Polonos pecuniam habuisse suam Historiae testantur. Etenim interregno post Miecislai II decessum longo, belloque civili et externo Polonia distracta, Adalheis regina fuit pulsa cum Casimiro filio, qui finitis in Parisiensi Vniuersitate studiis Cluniaci ordini Benedictinorum se votis obligauerat; cum autem ad regnum a Polonis per legatos reuocaretur, Benedictus IX Pontifex Romanus eum votis soluit, hanc inter alias, vt Dlugos (b) refert, conditionem cum Legatis pactus, vt B. Petro

et

(b) Tum Polonorum regiones et regnum in signum praetiti per sedem Apostolicam, acceptique in magno suae necessitatis articulo beneficii, B. Petro et successoribus

fuis, Romanis Pontificibus, de quolibet capite, nobilium capitibus circumscriptis, vsualem nummum annis singulis soluere l. 3. ad an. 1040.

et eius Successoribus Romanis Pontificibus *vsualis nummus* quotannis in singula capita solueretur.

Hunc *vsualem nummum* potius externum fuisse quam polonicum, probari nullo modo potest: imo vox *vsualis* indicat polonicum fuisse, & communem in emendis ac vendendis rebus, quales nunc sunt in Polonia *solidi* dicti, adeo vt recte Kundmannus dicat, communem hunc antiquissimumque regni Poloniae fuisse nummum. Dlugofs autem alibi eum denarium vocat, Principatum Boleslai P. describens ad A. 1246 haec dicit, „Opiso Abbas de Messano Innocentii Papae IV. in Poloniam et Prussiam Nuntius pecunias denarii S. Petri in singulis diaecesibus Ecclesiae Polonicae per annos aliquot reollectas, accipiens, ad Papam Innocentium rediit.“ Denarius apud Dlugoffum non significat Romanum veterem nummum aut huic alium valore parem, sed Polonicum, quorum duodecim, *communem* Polonicum grossum efficiebant, et quem recte Kundmannus modo *Heller* modo *Pfenning* appellat, vbi de hoc Silesiaco Petri denario agit: eumque ita accurate describit, vt eius descriptio hic mereatur poni.

„Diesen Pfenningen habe beygesellet den Obulum Petri, oder sogenannten Peterspfenning, von welchem zu wissen, daß sie ohne Zweifel, die allerältesten Commünzen seyn, so die Polen vor Zeiten dem Pabste zu Rom jährlich geben müssen. Denn als sie ihren entwichenen Casimirum, der im Kloster zu Clugny unter dem Namen in Caroli gelebt, wieder haben wollten, die Sache aber darinn sehr schwer gemacht wurde, weil Casimirus allbereit die Weyhung empfangen, so dispensirte doch endlich der Pabst An. 1041, daß dieser Prinz nach Hause reisen, eine Gemahlin nehmen, und Kinder zeugen möchte, jedoch mit diesem Bedinge: von der Zeit an, von jedem Haupte des Volkes, die Edelleute und Geistliche ausgenommen, jährlich einen Pfenning (denarium) zu liefern. (vid. Cromerus Corporis Polonicarum Rerum Tomo I. pag. m. 450.) Dafs auch diese bedungene Peterspfenninge, vermöge des gemachten und beliebten Contracts, von denen Polen, würklich

lich gegeben worden, ist nicht zu leugnen. Denn nach vier Jahren, nemlich An. 1045 ward Casimirus durch Benedicti IX. Pabsts zu Rom Nuntium auf die Erlegung gedachter Pfenninge stark getrieben, welche auch erfolgt. Dafs aber auch Schlesien dergleichen Pfenninge erlegen müssen, davon siehe Gottfr. Dewerdecks *Silesia Numismatica Scen. VI. Cap. 1. §. 3. pag. 810. it. §. 8. pag. 813.*

Es wurde aber dieser Polnische und Schlesiſche Pfenning deswegen *Obulus Petri* genennet, weil er *lucernam perpetuo in aede D. Petri Romae arsuram*, (wie *Cromerus* meldet,) oder eine immerbrennende Lampe in der berühmten Peterskirche beym Vatican zu Rom zu unterhalten, angewendet werden sollte. Diese nun sehen dem Gepräge nach also aus: Auf einer Seite stehet der schlesiſche Adler mit einer breiten halb runden Binde; die andere Seite weist den heil. *Petrum*. Dieser hat wie alle Heiligen um das Haupt einen *Nimbus*, in der linken Hand aber einen großen Schlüssel, den er in die Höhe reckt, und mit der rechten Hand darauf weist. Schrot und Korn anbelangende, so sind sie von Silber, ob schon nicht von dem besten, doch sechs gewiſs einen Silbergroſchen werth, woraus die Güthe damaliger Heller, zur Gnüge abzunehmen.

In hoc tamen *Kundmanno & Gottfrido Dewerdeck*, ex quo *Kundmannus* haec accepit, non assentior, quod imaginem *Petri* fuisse dicit in *Polonicis denariis*, neque puto cum *Legatis Pontificem Romanum* eos hoc caractere insignitos pactum fuisse: potius in *Silesia* posterioribus temporibus tales esse percussos, ex valore eorum tam exiguo colligi potest. Quippe *communis Grossus Polonicus*, adhuc *Boleslao Pudico Principe*, valet hodiernos *Pol. Florenos* quatuor & *grossos cupreos* siue *aereos* quindecim. Proinde illorum temporum *denarius*, hoc *Silesiaco* quorum sex efficere unum *argenteum grossum* hodiernum *Bohemicum Kundmannus* affirmat, fuit longe maior. *Bohemicus enim grossus* A. 1734. sex *aereos Polonicos* hodiernos *grossos* aequat, et est propterea

fere

fere duplo minor denario illorum seculorum, qui hodiernos cupreos Polonicos grossos aequat vndecim, denariosque hodiernos, si flarentur, et in sua specie extarent, quatuor et dimidium, vt optime et vere Sovinskius qui Anno 1755 scripsit, (c) documentis ostendit authenticis. Verum vel ipsa Petri imago euincit, post Casimirum I. hos denarios esse cufos in Silesia. Polonicus denarius Petri soluebatur multis seculis teste (d) Dlugoffo, non ita tamen, vt conuenerat inter Polonos & Pontificem Romanorum, sed a singulis familiis tres tantum dabantur et vna mensura, *cribrum* Polonis dicta athenae. Vladislao vero Loktek regnante hoc ita vrgentibus Procuratoribus pontificiis immutatum erat, vt coloni in singula capita, vt superius dixi, vnum *denarium vsualem* exoluerent. Alii, (e) vt Cnapius, dicunt hunc censum fuisse a primo diuersum.

Attamen tempore Casimiri III. Regis, quo Dlugoffus haec scripsit, dictus *denarius* longe fuit minor, quod infra dicendis planum fiet. Denarius hic illustre est documentum, et satis euident, ad probandum tam contra Cromerum quam contra alios, suam habuisse Polonos pecuniam, antequam Bohemica vterentur. Mirum est Cromerum et post illum caeteros hoc non vidisse, licet denarius Petri eis non esset ignotus. Verum non hoc vnum argumentum est; sunt plura, quae in Historiis legas, quaeque planum hoc faciunt. Iuvat huc iterum producere (f) Dlugoffian, qui per-

(c) Summariusz Uniarkowania Mone-ty starey z dzilicy: 23 r. 1755. w Krakowie.

(d) An. 1318. Solutio denarii Petri pro Impadiibus per Casimirum I. Regem Polonie Romane Ecclesiae, et eius Pontifici reposita, quae in id tempus persultorie reddebatur; Collectoribus Apostolicis agentibus innouata est. Licet enim ab exordio institutionis ipsius de domo et familia qualibet tres tantummodo *denarii vsuales* et athenae *cribrum* soluerent, huiusmodi tamen *consuetudine* abrogata, sancitum est, vt de quolibet capite coloni et rustici homines vnum

denarium vsualem annuatim exonerent. Quae etiam in diem hanc et vsque in aetatem nostram continuatur. L. IX.

(e) Synon. Polon. Lat. Graeca. Vocabulo *Swietopietrze*.

(f) Tertio Idus Aprilis (1065) Boleslaus Poloniae Rex. in oppide suo regali, Mogilno Gnesnensis Diocesis, ... monasterium ordinis S. Benedicti fundat. ... cui et introitus regales infra septuos, *nouam denarium*, nonum porcum, nonum polidrom, nonum piscem, et medietatem thelonci fluminis Bug. ... in Laszyn vero *decem marcas*, in Spycimir *septem marcas*

perhibet, Boleslaum Audacem, Casimiri I. filium, anno millesimo sexagesimo quinto Mogilnense fundasse monasterium, eique praeter alia, pecuniam, quam tradit, pro annuo reddito assignasse. Quod patet, dictum Scriptorem ex vetustis transcripsisse membranis, cum singula nominatim recenseat.

Ante Venceslai proinde, qui Polonis pecuniam primus ostendisse falso putatur, et ante Casimiri Magni, qui primus aes et argentum signasse apud Polonos, non vere dicitur, tempora, Poloni sua abundabant pecunia. Quod etiam in decreto (g) a Iudicibus Romani Pontificis in causa Vladislai Lokietek Regis cum Cruciferis de Pomerania ab his occupata lato, legi potest: quippe sua decernunt sententia a Cruciferis Vladislao Principi ad compensandos interceptos ab eis Pomeraniae redditus, *triginta millia marcarum monetae et ponderis regni Poloniae* soluenda; pro litis vero expensis iidem Cruciferi soluere iubentur dicto Principi *centum quinquaginta marcas grossorum Pragensium*, tantundem enim se expendisse procuratores regiae causae dicebant. Locus hic decreti ostendit primum regios redditus moneta Polonica computari fuisse solitos: deinde post mortem Venceslai, quem certum est Polonicam monetam non percussisse, et ante Casimirum Magnum, dicti Vladislai filium, Polonis fuisse suam pecuniam. In hoc autem loco intelliguntur *communes grossi Polonici* argentei, quorum *Bes* librae Romanae, *marca* non latine dicta, vna, ab anno millesimo ducentesimo quinquagesimo ad millesimum tercentesimum sexagesimum octauum, quo aliam Constitutionem rei nummariae Polonicae dictus Sovinskius animaduertit, aequat

tas, in Rospreza *septem marcas*, in Volborz *quatuor marcas*, in Zarnow duo et medium, quotannis percipiendas largitus est.

(g) — et ad solutionem *triginta millium marcarum monetae et ponderis regni Poloniae* ratione fructuum perceptorum, et qui percipi potuerunt ex illa, prout Procuratores de violentia illata probata per testes, quantitatem praedictam

fructuum, per suum iuramentum, legitime comprobauerunt, et ad satisfactionem expensarum in causa factarum praefato Domino Regi Poloniae seu Procuratoribus eiusdem praedictis faciendam in his scriptis sententialiter condemnauimus. Quas quidem expensas ad centum quinquaginta marcas grossorum Pragensium taxamus. Decretum apud Dlugosf. L. IX. Hist. Pol.

aequat Polonicos hodiernos *florenos* sexdecim supra ducentos. Lector facile rationem inibit, quam magnam summam, nempe hanc 6480000 florenorum Polonicorum efficientem Cruciferi Vladislao Regi soluere debebant. Eat nunc Cromer, aut alius quispiam, et Polonos suam non habuisse pecuniam, vel eius fuisse passos penuriam! dicat.

Multa ex Polonica interiore Historia possent colligi, quae ostendunt longe ante praedictos Reges, propriis Polonos nummis non caruisse. Quod patet ex fundatione Monasterii Trzebicensis in Silesia caepti 1204. et perfecti 1219. Calculo facto Templum et *Domum* eiusque reditus trigintamillibus marcarum Polonicarum constituisse Henrico Barbato Duci Vratislaviensi refert saepe memoratus Dlugofs. L. VI. ad A. 1208.

Enimuero nullo evidentiori argumento Cromer alique falsi possunt convinei, quam eo, quod a dicto Sovinskio Presbytero Ecclesiae Cathedr. Cracoviensis affertur. Hic enim tam doctrinae studio quam damno vitando causisque forensibus, rem nummariam Polonicam inuestigavit diligentissime. Iam a longo tempore extiterant lites tum inter ipsos Nobiles, tum inter hos et Clerum de antiquissimis censibus e villis, quos non illius antiquae pecuniae valore, sed novis longe diuersis et minoribus pretio nummis possessores et domini soluere contendebant, dantes pro *grosso communi argenteo* veteri, aestimato quatuor florenis Polonicis et cupreis grossis quindecim, hodiernum aereum *grossum* quorum triginta vnum nunc Polonicum *florenum* efficiunt, euidenti iniuria modo per fraudem, modo per ignorantiam, qua etiam ipsi Iudices notabantur, veteris rei nummariae. Proinde immortalis laude dignus Sowinski praesenti multorum periculo, qui suas sortes inique perditum ibant, commotus, rem inuestigare aggressus, quam multo studio multoque labore perfecit felicissime. Calculum pecuniae veteris atque praesentis Polonicae typis Polonico sermone vulgavit: in quo libro valorem et species vetustae polonicae pecuniae incipit recensere ab anno 1250, in quem cadit Boleslai Pudici Principatus: enumerat autem *Grossum latum Polonicum aureum; grossum*

sum latum polonicum argenteum; Grossum commune polonicum argenteum, et addit; „Habeo pedem monetalem in sua specie Polonicam, certissimum fundamentum huius quod scribo; habeo etiam antiquiores; vsque ad minimum habeo in sua specie”. Recte quidem: istud etiam testatur regalis census antiquissimus, qui in signum domini de certo agri modo *Lan* dicto regibus soluebatur: efficiebat autem sex scotos, quorum vnus a. 1250. aequat hodiernos florenos Polonicos nouem. Censum hunc fere aequae vetustum ac ipsum regnum Ludovicus Rex, duobus grossis contentus abrogauit. ^{h)} In ipso a Cruciferorum ordine mox post aduentum in Prussiam, nempe A. 1232. Culmensi Ciuitati priuilegio cudendae monetae dato, adiectum quidem non lego quod aliqui uolunt, solidos argenteos Culmenses signari debere pares solidis argenteis Polonicis; sed liquet ex aliis latis etiam antequam Cruciferi in Prussia condesissent, Polonos vsos fuisse propria pecunia. Ab eo vero tempore quo pecunia Polonica coepit, vsque ad annum 1250. et ab hoc vsque ad 1368. iuxta calculum Sovinskii pecuniae valor non fuit mutatus. Hoc vero dicto millesimo tercentesimo sexagesimo octauo anno, Casimiro Magno rege pecunia in deterius mutari caepit, quadringentorum deinde annorum aduersas vicissitudines experta, vsque ad hodiernum Stanislaum Augustum regem. Perquam mirum est Dlugossum silentio praeterire a Casimiro M. fuisse argenti fodinas Ilcussenses caeptas, et pecuniam signatam iisdem nominibus sed non eodem valore, qui immane quantum fuit diminutus. Epochas statuit Sovinskius in deterius quatuor saeculorum spatio mutatae pecuniae, vsque ad annum quintum et quinquagesimum supra millesimum septingentesimum, quo scripsit, quibus adiiciendae essent et eae, quae post editum suum librum consecutae, donec a Praefectis Aerarii Polonici et Lituani iusto pretio fuisset aestimata, et de improba ac adulterata, aerea potius quam argentea secundum indicaturam, argyrognomonum spectatione et iudicio deductiones factae. Ad extemum hodiernus Rex Stanislaus Augustus, priore falsa conflata, nouam et probam caepit signare; dat operam ut nummi aurei

(h) Dlugos. in Ludo v. Rege.

auri et argentei diligenter ac religiose spectentur, censeantur, ac aestimentur; ipse huius rei custos severus et diligens.

Non igitur concedimus, neque enim hoc per veritatem Historiae licet, Venceslao Regi laudem, Polonis nummos suppeditasse, quam illi tribuunt, Cromer, cuius verba, Bohemicis usos fuisse aliquandiu, hoc ipsum volunt dicere; Neugebauer, Guagnin et Starowolski. Liquet hominum istorum alios rerum patriarum fuisse rudes, alios diligentia rei inquirendae Sowinski longe inferiores, quibus nec exploratum quidem fuisse videtur, quae pecuniae species a Venceslao in Poloniam erat importata. Hic enim tantum grossos intulerat bohemicos, quorum vnus a nummulariis, quibus Sowinski spectandos dederat, vix vno hodierno Polonico *floreno* aestimatur. Legi a nonnullis cum aestimari paullo plusquam quinque grossis argenteis Saxonice, verum Sowinski per Spectatores comperit vnum ex suis valuisse 28 aereos polonicos *grossos*, hoc est ne quatuor quidem integros Saxonice argenteos, alterum triginta, qui pares sunt Saxonice argenteis quatuor communi in vsu aestimatione, tertius valebat aereos triginta duo, quod indicat neque ponderis, neque bonitatis eiusdem, vt saepe nummis eiusdem formae accidit fuisse, licet eodem pretio fuissent dati et accepti, seu vt nunc minus latine dicitur, *aequalem cursum* habuissent. Profert Lengnichius ⁽¹⁾ causam, propter quam Venceslaus grossos Pragenses in Poloniam importauerat, scilicet propter maiorem commoditatem mercantium, eo modo quo nunc aerei, dimidii argentei, quo facilius pretium venditarum ac emptarum rerum possit numerari, percutiuntur.

Confutato errore tum eorum qui Polonos pecuniam non habuisse suam, sed usos fuisse externa praesertim Bohemica, tum eorum, qui asserunt nullam prorsus nouisse, et a Venceslao usum eius fuisse doctos, ac post hunc a Casimiro Magno; producta etiam in publicum pecunia Polonica ac evidentibus argumentis monstra-

B 3

ta,

(1) Celebrat Historia, quod Poloniam pacatam licet abiens et moderate et in usum mercantium grossos Bohemicos induxerit; Cracouiam muro circumdederit; p. 18.

ta, qua longe ante Venceslaum et Casimirum M. Polonia fuit locuples; reliquum est, ut breuibus absoluam, num Poloni sua an ab aliis nationibus petita habuerant auri atque argenti metalla; num suas monetas; quid denique de scorteis Poetae Ianicii et Guagnini Chronographi nummis sentiendum.

Quod primum attinet, fateor adhucdum non constare, quo saeculo auri et argenti fodinas aperuerant Poloni reges. Alii hoc publicum bonum Casimiro Magno tribuunt, eumque primum ex fodinis Ilcussensibus argentum protulisse scribunt: verum Dlugos qui Casimiri Magni regnum prolixè describit, laudibus magnis extollit, et quaecunque huc faciunt, omnia congerit, etiam arces et oppida ab eo vel munita vel extracta recenset nominatim, de metallorum fodinis, de monetis, nullam facit mentionem; ait ab hoc Rege Ilcufs oppidum muro fuisse extractum, de fodinis quae ibidem essent ab eo caeptae nullum verbum: cum tamen Bithomienses argenti fodinas in Silesia et opulentiam Bithomiensium referat.

Scribit quidem (k) Starowolski „Rempubicam nunquam extraneorum emendicatam fuisse opem, aut mutuatam aurum, etiam tum cum nondum ipsa aurum signaret” sed, credo, libra, et besse, pendere: alibi de Palatinatu Cracoviensi scribens „ nec est praetereundum, ait, quod prae omnibus regni Poloniae Satripiis, vna Sendomiriensi excepta, huic soli (Cracoviensi) omnia metalla fossiliaque contigit possidere; plumbi et argenti apud Ilcussiam, Slavcoviam, Severiam, et Novagoram; aeris atque auri ad Novotargum, et in montanis circa Sandeciam”. Alibi quoque celebrat Ilcussiam urbem regiam plumbi argentique fodinis diuitem et famosam: vtinam nobis pari diligentia prodidisset annum et seculum quo caepta ibidem metalla fodi, sed haec scripsit sero nimirum Sigismundo III. rege, sub quo adolescens vixit. Si proinde hac de re meo standum esset iudicio, statuerem Polonos tam externa argenti atque auri metalla, quam propria, habuisse; et haec quidem iam inde a seculo decimo: externa vel infecta emisse, vel nummos aureos argenteosque peregrinos, qui ex Oriente et Occidente

(k) Tit. Ope.

cidente importabantur, et quod probare res non magni esset negotii, conflasse in suos more prisca gentium, quem etiam hodiernae imitantur. Iuvat hic addere, saepe veterum Romanorum Imperatorum auream argenteamque pecuniam in agris Polonicis, aratris erui in vasis reconditam; nummos hos, vulgus imperitum, capita S. Ioannis Baptistae vocat. Sunt autem saepe Neruae, saepe Traiani, Adriani, Antonini Pii et aliorum Imperatorum. Tales nummos multos ipse Sowinski collegit, quos simul cum magno numero vetustorum Polonicorum in tabularium Canonicorum Cath. Ecclesiae Cracoviensis conservandos dedit.

Minor est difficultas de officinis ⁽¹⁾ monetariis; vix enim ac ne vix quidem est credibile Principes et Reges Polonos alio suos voluisse magno et praesenti periculo nummos mittere feriundos. At cum deinde Polonia fuit in multos *ducatus* divisa, certum est, nisi omnes, certe plerosque Duces ex Piaſti familia monetam flavisse: cum ius hoc faciendi Duces Poloniae maioris etiam Archiepiscopo Gnesnensi et Episcopo Posnaniensi singulari privilegio concessisse legamus.

De scortis in Polonia nummis; eorum communem usum fuisse, praesertim ut nonnulli volunt vsque ad Venceslaum regem, impudens mendacium est. Necessitate aliqua fuisse imaginem regum ante Micislaum I. signatos non negaverim. Nouimus ex Platone Carthaginenses habuisse singulare nummorum genus; non tamen erant per se scortei, sed in coriis erat illigatum aliquid, quod soli magistratus et illi qui faciebant, nouerant. De Fridrico Aenobarbo Imperatore, eum corium sua imagine insertis clauiculis argenteis signasse cum bello et penuria pecuniae vgeretur Annales produnt. Sed stipendia militibus bello talibus nummis numerata, pace deinde auro argentoque exoluit, ut promiserat. Aliis scortis nummis recensendis aequae fabulosae ac Polonici immorari animus non est, cum hoc nihil ad nostrum faciat argumentum, de quo differendi hic finem facimus.

(1) Apud Dlugos ad Annum 1162 legimus, Duces Poloniae habuisse *Monetarium suum*, cui multi Cracouiensium nobilium pagi antiqua consuetudine operas suppeditare tenebantur. Ex hoc numero fuerunt illi tres a Iaxa Nobili, Monasterio Miechouensi donati, quos Boleslaus Crispus concessio privilegio fecit hoc onere immunes.

COROLLARIA.

I.

In Historia non licet philosophari contra testimonia certa et monumenta fide digna, v. c. peruerfi sunt homines qui contra Historiam Mosaicam, Euangelicam argumentis a priori pugnant sic: haec fieri non potuerunt; incredibilia mihi videntur; itaque facta non sunt.

II.

Fide digni sunt scriptores, quibus constat nec notitiam idoneam rerum, nec veri amorem aut probitatem eam desuisse, in quam suspicio fraudis non cadat.

III.

Cauendum est a praeiudiciis auctoritatis in quaestione an scriptor Historiae fide sit dignus.

IV.

Cum Historicus non modo testem agat, sed etiam suum iudicium interponat, ab hoc ea quae ad ipsam rem in facto positam pertinent, omni studio sunt distinguenda.

V.

In Historia multa testimoniis et monumentis tam certa sunt, ut quae Mathematicae sunt demonstrata certiora esse non possint.

VI.

In omni veritate inquirenda imprimis ea quae ad animum et religionem pertinet, multum interest, ut habeas mentem veri cupidam et a studio partium alienam.

Leipzig, Diss., 1975 K-2

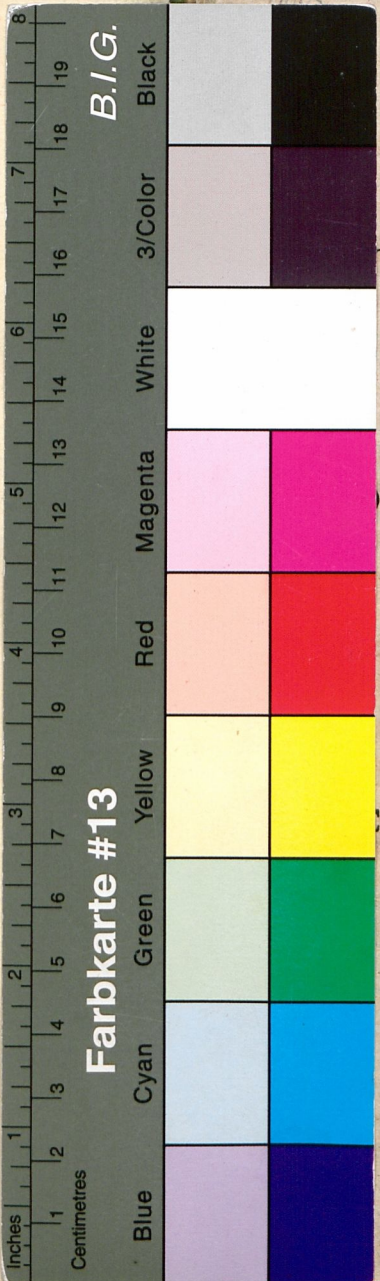
ULB Halle 3
005 359 015



V278

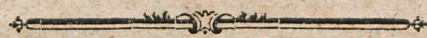






1775 43

DE
RE NUMMARIA POLONIAE
ANTE
ENCESLAVM ET CASIMIRVM M.
REGES.



AVCTORITATE
ORDINIS PHILOSOPHORVM AMPLISSIMI

DISPVAT

M. STANISLAVS NAŁĘCZ
MOSZCZENSKI

RESPONDENTE

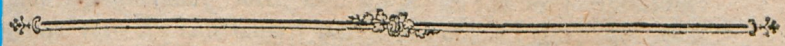
CASPARO GVILIELMO HOFFMANNO

SMIEGLENSI POLONO

PHILOSOPHIAE ET S. S. THEOLOGIAE

STVDIOSO

AD D. XXI. OCTOBR. MDCCLXXV.



LIPSIAE,

EX OFFICINA BREITKOPFIA.

